

նութեան ճոխ պարտէզ, Եկեղեցեաց մէջ ոմանք գեղեցիկաչէն են, ինչպէս մայր եկեղեցին, որ երեսիլ է իր եղական ճարտարապետութեամբը. թուի թէ ճարտարապետն արեաղարձային տնկոյ բազմատեսակ զանազանութիւնքն իրեն օրինակ առած ըլլայ, և ըստ այնմ բազմաձև շինած գեկեղեցին. վասն զի թէպէտ չէ մեծաչէն, այլ գեղեցիկաչէն՝ ձևոց զանազանութեամբ. կայ այս եկեղեցւոյս մէջ Գրիստափոր Գորմազոսի մարմինը բրգաձև տապանի մէջ:

Ավանա չէ այնչափ յառաջադէմ 'ի ձեռագործ արուեստս, եթէ 'ի բաց առնունք յիռզոյադի և փաթութեալ ծխատերևոյ գործարանքը. բայց վաճառականութիւնն շատ բարգաւաճ և օր քան զօր յառաջադիմելու վրայ է, իր գեղեցիկ կապտադոյն ծոփն միշտ լի է առաքաստաւոր ու շողմուղ նաւերով, ուր կը յաճախեն ամենայն ազգաց վաճառականական նաւերը:

Քաղաքին յըջակայ կողմանքն շատ զուարճալի են. որուն կանաչազարդ բլրոց վրայէն որ կողմն ալ դարձնենք աչքերնս՝ թէ քաղաքին և թէ ծովուն վրայ, համատարած բնութեան հիանալի տեսարաններ կը բացուին առջևնիս. բոլոր հորիզոնն այդեստանեօք և արմաւենեօք զարդարուած է և անուշահոտութիւն մը կը բուրէ յամենուստ:

Զարմանալի զուարթութիւն մը կը զգայ ուղևորն երբ կը տեսնայ զՍվանա 'ի հեռուստ. վասն զի իր գեղեցիկ կապոյտ ծոփն և անուշաբոյր օդն և կանաչազարդ բլուրքն հիացմամբ կը ընուն նորա միտքը: Հիացումը կը կրկնանապատկի յառաջելով ոտն առ ոտն. վասն զի քաղաքն ու ապառաժք աւելի ևս կը շքեղանան 'ի տեսութիւն: Բայց այս սփոփական ուրախութիւնը կը փոխուի յանկարծ յահարկութիւն, երբ հասնելով ծոցին բերանը՝ ուսկից պիտի անցնի, կը տեսնայ յաճմէ և յահեկէ պսակեալ ռմբաձիգ անօթներով:

Անժէր գաղղիական քաղաք մ'է, զոր Հռովմայեցիք Յուլիոմակոս կը կոչեն, և ապա Անդիկալիա անուանեցաւ: Առաւ 'ի Սաքսոնաց 464ին առաջնորդութեամբ Ոգոսթրի, և յետոյ 'ի թագաւորաց փրանկաց: 845ին այրեցաւ 'ի Նորմանտացւոց, և 1793ին մերձ յԱնժէր խորտակեցաւ Վանտէա, ցոյց ինքնուրեւ հազար զօրաց բանակ մը: Այս քաղաքը լի էր ժամանակաւ վանորէիւք և եկեղեցեօք:

Անժէր ամբիթէատրոնի ձև ունի, և երեք մաս կը բաժնուի. բուն քաղաքը՝ Մէնի ձախակողման ափանց վրայ է, մաս մի քաղաքին կղզիաձև գետին մէջ, և երրորդ թաղ մը Տ'ուդրը կոչեցեալ, նոյնպէս գետին ձախակողմը: Երբեմն ևս քաղաք կը կոչուէր սա, բայց այս օր հին քաղաքն միայն՝ որ է 'ի ձախակողմն Մէնի, կրնայ մասամբ արժանաւ նոյն լանուան. վասն զի նորա կառնոց թաղերն գերազանց են չի. նուածոց գեղեցիկութեամբ ու վայելչութեամբ:

Եթէ կայ քաղաքին մէջ նշանաւոր և հին յիշատակարան մը, Ս. Մարիտիսի եկեղեցին է, զօթացի ճարտարապետութեամբ: Անժուայ դքսից հին դղեակն 'ի սևաքարէ՝ ախուր երևոյթ մ'ունի, շինեալ Մէն գետին եզերքը: Անժէր ունի զինուորական դաշտ մի, խալիսող գնտակաց, ճեմարան համալսարանական, թանգարան և գրատուն 30 հազար մատենիւք: Քաղաքին մօտերը սևաքարի հարուստ հանք մը կայ:

Հօս ծնած են Մենաժ բազմահմուտ ստուգաբանն, Պէռնիէ բժիշկ և ճանապարհորդ անուանի, և Յովհաննէս Պոտէն այր իմաստուն: